

Asiakas- ja potilastietojen luovutushallinnan yleiskuvaus

Versio 2.0

Kanta-palvelut
20.12.2023

Muutoshistoria

Versio	Muutos	Tekijä	PVM
1.0	Ensimmäinen versio	Hyväksytty / THL	29.10.2021
1.1	Päivitetty sote-uudistukseen ja hyvinvointialueiden toiminnan aloittamiseen liittyvät muutokset mukaan lukien Uudenmaan maakunnan väliaikainen tiedonsaantioikeus.	Hyväksytty / THL	28.11.2022
2.0	Päivitetty 1.1.2024 voimaan tulevaan asiakastietolakiin liittyvät muutokset ja tiivistetty aiempaa sisältöä sekä korjattu saavutettavuutta.	Hyväksytty / THL	20.12.2023

Sisällys

Muutoshistoria	1
1 Johdanto	5
2 Kanta-palvelujen luovutustenhallintaan liittyviä käsitteitä	6
3 Luovutustenhallinnan kokonaisuus, keskeiset muutokset ja toimijat	7
3.1. Luovutustenhallinnan kokonaisuus ja keskeiset muutokset	7
3.2 Toimijat	10
4 Asiakastietojen luovutuksen seuranta ja valvonta	12
4.1 Luovutusloki ja luovutusilmoitukset	12
5 Tietojen luovutukseen vaikuttava keskeinen lainsäädäntö	15
5.1 Asiakastietolaki	15
5.1.1 Käyttöoikeudet ja asetus asiakastietojen käsittelystä	15
5.2 Laki sähköisestä lääkemääräyksestä	16
6 Kanta-palvelujen Tahdonilmaisupalvelu	16
7 Kanta-informointi	18
8 Terveystietojen potilastietojen luovuttaminen Potilastiedon arkistosta	19
8.1 Potilastiedon arkiston tietojen luovuttaminen toiselle terveydenhuollon rekisterinpitäjälle	19
8.1.1 Luovutuslupa potilastietojen luovuttamiseen	19
8.1.2 Terveystietojen palvelunantajan tiedonsaantioikeus	20
8.1.3 Kieltojen asettaminen	20
8.1.4 Kieltojen kohdistaminen terveydenhuollon potilastietoihin	21
8.1.5 Luovutuskietoasiakirjojen kaksi versiota	21
8.1.6 Kieltojen vaikutus hätätilanteissa	22
8.1.7 Tilanteet, joissa asiakkaalla ei ole kielto-oikeutta	22
8.2 Uudenmaan väliaikainen tiedonsaantioikeus	22
8.3 Potilastiedon arkiston tietojen luovuttaminen hyvinvointisovelluksille	23
9 Sosiaalihuollon asiakastietojen luovuttaminen Sosiaalihuollon asiakastiedon arkistosta	23

9.1 Sosiaalihuollon asiakastiedon arkiston tietojen luovuttaminen toiselle sosiaalihuollon rekisteripitäjälle	23
9.1.1 Luovutuslupa	24
9.1.2 Sosiaalihuollon palveluntarjoajan tiedonsaantioikeus	24
9.1.3 Kieltojen asettaminen	25
9.1.4 Kieltojen kohdistaminen sosiaalihuollon asiakastietoihin	25
9.1.5 Luovutuslupan ja kieltojen tulostaminen asiakkaalle	25
9.1.6 Tilanteet, joissa asiakkaalla ei ole kielto-oikeutta	26
9.2. Sosiaalihuollon asiakastietojen arkiston tietojen luovuttaminen hyvinvointisovelluksille	26
10 Tiedonsaantioikeus sosiaali- ja terveydenhuollon välillä	26
11 Lääkitystietojen luovuttaminen Reseptikeskuksesta	27
11.1 Reseptikeskuksen tietojen luovuttaminen	27
11.2 Kanta-informointi	27
11.3 Lääkitystietojen luovuttaminen apteekkeille ja sote-organisaatioille	27
11.3.1 Apteekin tiedonsaantioikeus	28
11.3.2 Kieltojen asettaminen	28
11.3.3 Kieltojen kohdistaminen Reseptikeskuksentietoihin	28
11.3.4 Tilanteet, joissa asiakkaalla ei ole kielto-oikeutta	28
11.3.5 Kieltojen vaikutus hätätilanteissa	29
11.4 Reseptitietojen luovuttaminen ulkomaille	29
11.5 Reseptikeskuksen tietojen luovuttaminen hyvinvointisovelluksille	30
12 Potilas- ja asiakastiedon luovuttaminen sosiaali- ja terveydenhuollon ulkopuolelle	30
12.1 Kyselypalvelu	30
12.2 Välityspalvelu	30
13 Hyvinvointitietojen luovuttaminen Kanta-palveluista	31
13.1 Hyvinvointitietojen luovuttaminen sote-organisaatioille	31
13.1.1 Suostumuksen antaminen	31
13.1.2 Suostumuksen kohdistaminen	31
13.2 Hyvinvointitietoja hyödyntävät ammattilaissovellukset	32

14 Potilasyhteenvedon luovuttaminen ulkomaille.....	32
15 Kanta-palvelujen informointien, luovutuslupien ja kieltojen käyttö paikallisissa luovutuksissa	32
15.1 Terveystieteiden potilastietojen paikalliset luovutukset	33
15.2 Sosiaalihoitojen asiakastietojen paikalliset luovutukset	33
16 Alaikäisten tietojen luovuttaminen	34
16.1 Alaikäisten tietojen luovuttaminen palveluntarjoajien välillä.....	34
16.2 Alaikäisten tietojen luovuttaminen hoitajille	35

1 Johdanto

Tässä dokumentissa kuvataan, miten sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastietojen luovutustenhallinta toimii kokonaisuutena 1.1.2024 voimaantulleen asiakastietolain myötä ([Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä 703/2023](#)). Dokumentti antaa yleiskuvan luovutustenhallintaan liittyvistä toimijoista, tiedoista ja tietovirroista sekä luo pohjan tarkemmille määrittelyille.

Tässä dokumentissa kuvataan, kuinka luovutukseen liittyviä tietoja käsitellään ja kunkin toimijan vastuut tiedon suhteen. Dokumentissa myös viitataan muihin luovutustenhallinnan kokonaisuuteen liittyviin keskeisiin määrittelyihin ja julkaisuihin. Dokumentissa kuvataan luovutustenhallintaa myös suhteessa asiakkaisiin ja heidän puolestaan asioiviin henkilöihin, sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöihin, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajien sekä asiakas- ja potilastietojärjestelmätomittajiin.

Myös laki sähköisestä lääkemääräyksestä ([Laki sähköisestä lääkemääräyksestä 61/2007 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX®](#)) on muuttunut samaan aikaan asiakastietolain kanssa. Dokumentissa kuvataan myös em. lain tuomat muutokset lääkemääräyksiä koskevaan luovutustenhallintaan.

Tässä dokumentissa käsitellään lisäksi sote-uudistuksen ja hyvinvointialueiden toimeenpanoon liittyvää asiakas- ja potilastietojen luovutustenhallintaa koskevaa lainsäädäntöä ([ks. laki sote-uudistuksen voimaantulosta \(616/2021\)](#) ja [laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä \(612/2021\)](#)). Sote-uudistuksen voimaantulolain 64 a § mahdollistaa potilastietojen väliaikaisen tiedonsaantioikeuden Uudenmaan maakunnan sisällä.

Luovutustenhallinnan sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmien Kanta-palvelujen vaatimusmäärittelyt, tietosisällöt ja tekniset ohjeet tietojärjestelmätomittajille on kuvattu [Kanta-palvelujen määrittelyt - Kanta.fi](#) -sivuilla. Toimintamalli- ja -tapaohjeistukset löytyvät [Toimintamallit ja -tavat - Tiedonhallinta sosiaali- ja terveysalalla - THL](#) -sivulta.

Tätä dokumenttia täydennetään, kun lisäominaisuudet ja toiminnallisuudet tulevat siirtymäsäännösten mukaisesti voimaan.

2 Kanta-palvelujen luovutustenhallintaan liittyviä käsitteitä

Seuraavassa on kuvattu keskeiset luovutustenhallintaan liittyvät käsitteet. Ne löytyvät THL:n Sote-sanastojen verkkopalvelusta: [Sote-sanastot - Sanasto - Kanta-sanasto \(thl.fi\)](https://thl.fi/sanasto), josta löytyvät myös muut Kanta-palveluihin liittyvät käsitteet. Sanastossa esitetyt käsitteet on päivitetty vastaamaan uutta asiakastietolakia. Päivitystyö on tehty yhteistyössä THL:n terminologien ja muiden asiantuntijoiden kanssa.

Henkilötieto tieto, joka kuvaa tunnistettua tai tunnistettavissa olevaa luonnollista henkilöä

Henkilötietojen luovutus henkilötietojen käsittelyn osa-alue, jossa henkilötietoja luovutetaan henkilörekisteristä muulle kuin kyseisistä tiedoista vastaavalle rekisterinpitäjälle tai jossa henkilörekisterissä olevista henkilötiedoista annetaan tulosteita henkilölle itselleen, hänen läheisilleen tai viranomaisille.

Henkilötietojen luovutuskielto (syn. luovutuskielto) tahdonilmaisu, jolla henkilö tai hänen laillinen edustajansa kieltää henkilötietojen luovutuksen joko osittain tai kokonaan.

Henkilötietojen luovutustenhallinta (syn. luovutustenhallinta) menettelyt, joilla hallinnoidaan henkilötietojen luovutuksia ja niihin liittyviä kieltoja, luovutuslupia ja suostumuksia.

Kanta-informointi tiedon antaminen kansalaiselle tai hänen lailliselle edustajalleen Kanta-palveluista sekä siitä, miten asiakastiedot tallennetaan Kanta-palveluihin ja miten kansalainen tai hänen laillinen edustajansa voi päättää tietojen käsittelystä.

Laaja luovutuskielto henkilötietojen luovutuskielto, joka koskee henkilön kaikkia terveydenhuollon eri henkilörekistereissä olevia potilastietoja tai sosiaalihuollon eri henkilörekistereissä olevia asiakastietoja.

Luovutuslupa tahdonilmaisu, jolla henkilö tai hänen laillinen edustajansa antaa luvan asiakastietojen luovuttamiseen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajien ja niiden asiakastietoja sisältävien rekisterien välillä sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämiseksi ja toteuttamiseksi.

Omatietovaranto Kanta-palvelujen OmaKantaan liittyvä tietovaranto, jonne kansalainen voi hyvinvointisovelluksilla tai OmaKannan kautta tallentaa hyvinvointitietojaan.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantaja toimija, joka järjestää tai tuottaa sosiaalipalveluja, terveyspalveluja tai sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisiä palveluja.

Suostumus (syn. suostumus henkilötietojen käsittelyyn) tahdonilmaisu, jolla henkilö tai hänen laillinen edustajansa hyväksyy henkilötietojen käsittelyn tiettyyn käyttötarkoitukseen.

Henkilötietojen luovutuksissa suostumus tarvitaan sosiaali- ja terveydenhuollossa esimerkiksi seuraavissa tilanteissa: a) kun asiakastietoja luovutetaan palveluntarjoajan henkilökisteristä muuten kuin Kanta-palvelujen välityksellä, jollei käytetä Kanta-palveluihin tallennettua luovutuslupaa b) kun asiakkaan itsensä tuottamia ja hallinnoimia hyvinvointitietoja luovutetaan Kanta-palvelujen kautta palveluntarjoajalle, c) kun potilasyhteenvedon tietoja välitetään rajat ylittävissä terveyspalveluissa toisen EU-maan palveluntarjoajille, d) luovutettaessa asiakastietoa sosiaali- ja terveydenhuollon ulkopuolelle.

Tahdonilmaisupalvelu (syn. Kanta-tahdonilmaisupalvelu) Kanta-palveluihin kuuluva tietojärjestelmäpalvelu, jonne tallennetaan tieto kansalaiselle annetusta Kanta-informoinnista sekä ylläpidetään hänen luovutuslupiaan, suostumuksiaan, kieltojaan ja muita tahdonilmaisujaan.

3 Luovutustenhallinnan kokonaisuus, keskeiset muutokset ja toimijat

Tässä luvussa kuvataan luovutustenhallinnan kokonaisuus sekä asiakastietolain tuomat keskeiset luovutustenhallinnan muutokset ja vaikutukset eri Kanta-palveluihin. Lisäksi kuvataan, kuinka nämä muutokset tulevat vaikuttamaan Kanta-palveluja käyttäviin toimijoihin.

3.1. Luovutustenhallinnan kokonaisuus ja keskeiset muutokset

Kanta-palveluihin kohdistuvien luovutustenhallinnan muutosten toteutuksessa yhtenäistetään sosiaali- ja terveydenhuollon ratkaisuja uuden asiakastietolain mukaisesti. Sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallinnan periaatteiden ([Sosiaali- ja terveydenhuollon kokonaisarkkitehtuuri: tiedonhallinnan yhteiset periaatteet ja kuvaukset, versio 1.1, luku 2.4](#)) mukaisesti asiakaslähtöisyyden varmistamiseksi sosiaali- ja terveydenhuollon integraatio pyritään varmistamaan myös luovutustenhallintaan liittyvissä tiedonhallintaratkaisuisa. Yhteisten tietovarantojen ja yhteisten tietorakenteiden, kuten koodistojen käyttö sosiaali- ja terveyspalveluissa on keskeinen keino integraatiossa ja siinä, että asiakas- ja potilastietojen käsittelyyn käytetyt järjestelmät toimivat ja ovat ymmärrettävissä yhdenmukaisesti sekä sosiaali- että terveyspalveluissa toimiville ammattilaisille ja asiakkaille.

Asiakas- ja potilastietojen luovutuksiin liittyvien tahdonilmaisujen antaminen edellyttää, että asiakasta on informoitu hänen oikeuksistaan sekä asiakastietoihinsa liittyvistä tietojärjestelmäpalveluista ja niiden yleisistä toimintaperiaatteista. Informointi on yhteinen sosiaali- ja terveydenhuollossa. Informointimerkinnän tai luovutuslupan puuttuminen sekä

asiakkaan mahdollisesti asettamat kiellot estävät tietojen luovutuksen rekisterinpitäjien välillä. Kielloilla ei voi kuitenkaan rajata viranomaisten lakiin perustuvaa tiedonsaantioikeutta.

Luovutusluvalla tarkoitetaan toimialan sisäistä tahdonilmaisua. Uuden asiakastietolain myötä luovutuslupa-käsitettä käytetään lisäksi tahdonilmaisusta, jonka mukaisesti tietoja voidaan luovuttaa sosiaali- ja terveydenhuollon toimialojen välillä. Tämä merkitsee, että jatkossa luovutuslupa-käsite kattaa seuraavat tahdonilmaisut:

- Luovutuslupa potilastietojen luovuttamiseen terveydenhuollossa
- Luovutuslupa sosiaalihuollon asiakastietojen luovuttamiseen sosiaalihuollossa
- Luovutuslupa terveydenhuollon potilastietojen luovuttamiseen sosiaalihuoltoon
- Luovutuslupa sosiaalihuollon asiakastietojen luovuttamiseen terveydenhuoltoon.

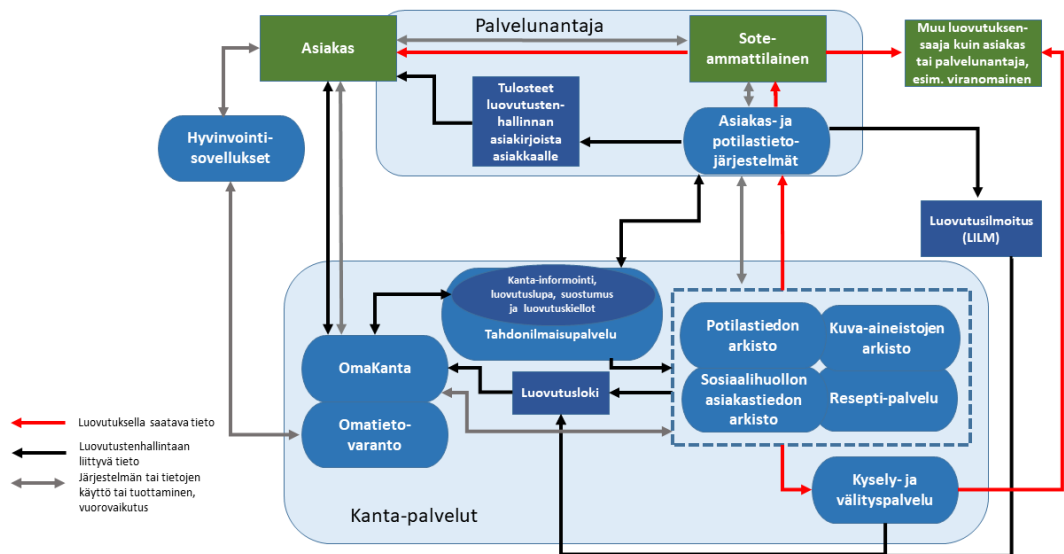
Asiakkaan antamat luovutusluvut ovat voimassa toistaiseksi ja asiakas voi ne halutessaan peruuttaa. Luovutuslupan ja kieltojen on perustuttava asiakkaalle Kanta-informoinnissa annettavaan riittävään tietoon. Luovutuslupan voi antaa joko OmaKannassa tai Kanta-palveluihin liittyneelle palvelunantajalle.

Asiakastietolaissa säädetään sosiaalihuollon julkisten ja julkisten palvelunantajien lukuun toimivien sekä yksityisten palvelunantajien Kanta-palvelujen liittymisvelvoitteiden määrääjoista. Lisäksi laissa on siirtymäsäännökset asiakasasiakirjojen tallentamisen aloittamiselle palvelutehtävittäin.

Merkinnät annetuista informoinneista, luovutusluvista, suostumuksista, asetetuista kielloista, sekä muista tahdonilmaisista tallennetaan Kanta-palvelujen tahdonilmaisupalveluun (kuvataan tarkemmin luvussa 6). Asiakastietolain mukaan luovutuslupan ja kiellon vastaanottajan on annettava asiakkaan pyynnöstä hänelle kyseisestä asiakirjasta tuloste tai tarvittaessa annettava se muulla saavutettavalla tavalla.

Asiakastietolain mukaan kukin sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantaja ja Kela ovat sosiaali- ja terveydenhuollossa syntyneiden luovutuslokien ja Tiedonhallintapalvelun sekä Tahdonilmaisupalvelun yhteisrekisterinpitäjiä. Ammattilaisen käyttöliittymän (Kelaimen) käyttölokien yhteisrekisterinpitäjiä ovat terveydenhuollon ammattihenkilö ja Kela.

Luovutustenhallinnan kokonaisuus esitetään alla olevassa kuvassa.

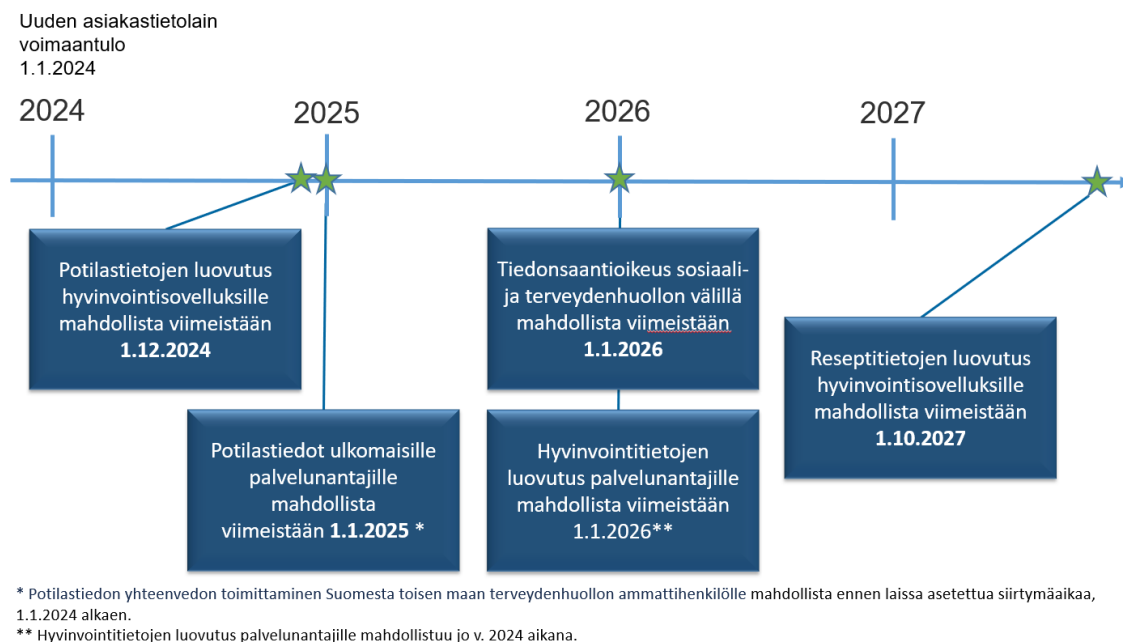

Kuva 1. Luovutustenhallinnan kokonaisuus

Siirtymäsäännökset koskevat seuraavia luovutustapahtumia:

- Potilastietojen luovutus hyvinvointisovelluksille
- Potilastietojen luovutus ulkomaille
- Tiedonsaantioikeus sosiaali- ja terveydenhuollon välillä
- Hyvinvointitietojen luovutus palvelunantajille
- Reseptitietojen luovutus hyvinvointisovelluksille

Nämä toiminnallisuudet edellyttävät omat, tapauskohtaiset tahdonilmaisut ja muutokset niihin toteutetaan siirtymäaikojen puitteissa. Tässä dokumentissa on kerrottu, mitkä toiminnallisuudet toteutetaan siirtymäajan puitteissa. Luovutustoiminnallisuuksien siirtymäajat esitetään kuvassa 3.2. Muutosten tarkempi toteutusaikataulu on nähtävillä [Kanta-palvelujen julkaisuaikataulusta](#).

Kuva 2. Luovutustoiminnallisuuden siirtymäajat

3.2 Toimijat

Sosiaali- ja terveydenhuollon luovutustenhallintaan liittyen on tunnistettu seuraavat toimijat ja sidosryhmät (kuvassa 3.3):

- **Asiakas:** Ottaa vastaan uusimman Kanta-informoinnin ja asettaa tai peruu tietojen luovutukseen liittyviä luovutuslupia, suostumuksia, luovutuskieltoja ja hätähakumerkinnän asioidessaan sosiaali- tai terveydenhuollon toimintayksikössä tai OmaKannassa. Tuottaa halutessaan hyvinvointitietoja Omatietovarantoon käyttöönottamallaan hyvinvointisovelluksella tai OmaKannan kautta.
- **Puolesta-asioiva:** huoltaja, laillinen edustaja tai valtuutettu, joka asioi asiakkaan puolesta luovutustenhallinnan toimintojen osalta.
- **Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilö:** Asiakkaan pyynnöstä asettaa tai peruuttaa asiakastietoja koskevat tahdonilmaisut. Antaa asiakkaalle tämän pyynnöstä asiakastietoja koskevista tahdonilmaisista. Hyödyntää Kanta-palveluihin tallennettua tietoa asiakkaasta todennetun asiallisen yhteyden perusteella siinä laajuudessa kuin asiakas on sen mahdollistanut ja hän työtehtävänsä ja annettavan palvelun perusteella saa käyttää. Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilö toimii siis luovutuksen saajana.
- **Palvelunantaja:** Sosiaali- ja terveydenhuollon toimija, joka järjestää, tuottaa tai toteuttaa palveluja. Julkisessa sosiaali- ja terveydenhuollossa palvelun järjestämisestä vastaava

palvelunantaja on pääsääntöisesti asiakastietojen rekisterinpitäjä, Yksityisessä sosiaali- ja terveydenhuollossa asiakastietojen rekisterinpitäjä on se palvelunantaja, jonka kanssa asiakas on tehnyt sopimuksen palvelun toteuttamisesta. Työterveyshuollossa rekisterinpitäjä on se palvelunantaja, jonka kanssa työnantaja on tehnyt sopimuksen työterveyshuoltopalveluiden toteuttamisesta taikka työnantaja, joka järjestää itse työterveyshuollon.

Asiakastietoja voidaan luovuttaa Kanta-palvelujen kautta rekisterinpitäjän rekisteristä toiselle rekisterinpitäjälle sosiaali- ja terveydenhuollossa tiedon kuitenkaan siirtymättä luovutuksen saajan rekisteriin. Asiakastietojen luovuttamista ja toimijoiden suhdetta luovutuksiin kuvataan tarkemmin terveydenhuollon osalta kappaleessa 8 ja vastaavasti sosiaalihuollon osalta kappaleessa 9.

Lisäksi palvelunantaja vastaa siitä, että asiakkaalle annetaan Kanta-informointi asiainn yhteydessä.

- **Kansalliset toimijat:**

- Kela toimii Kanta-palvelujen järjestäjänä ja vastaa ylläpidosta sekä kehityksestä. Lisäksi Kela toimii Tiedonhallintapalvelun, Tahdonilmaisupalvelun ja Reseptikeskuksen yhteisrekisterinpitäjänä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajien sekä apteekkien (reseptikeskuksen osalta) kanssa. Kela toimii Omatietovarannon rekisterinpitäjänä.
- Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon toimintamalleista ja -tavoista sekä asiakkaille annettavan informaation tietosisällöstä.

- **Asiakas- ja potilastietojärjestelmätoimittajat:** asiakas- ja potilastietojärjestelmiä kehittävä ja ylläpitävä taho, joka vastaa vaatimusten toteuttamisesta asiakas- ja potilastietojärjestelmiin perustuen asiakastietolakiin ja lakiin sähköisestä lääkemääräyksestä.

Kuva 3. Luovutushallintaan liittyvät toimijat ja sidosryhmät

4 Asiakastietojen luovutuksen seuranta ja valvonta

Asiakastietolain 10 §:n mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntarjoajan on kerättävä lokitiedot asiakasrekisterikohtaisesti kaikista asiakastietojen ja hyvinvointitietojen käytöstä ja luovutuksesta seuranta ja valvontaa varten. Luovutusten osalta tämä tapahtuu Kanta-palveluissa säilytettävän luovutuslokin kautta. Luovutusloki muodostuu automaattisesti Kanta-palvelujen kautta tehtävistä luovutuksista. Muista luovutuksista luovutustiedot saadaan luovutusilmoitusten kautta.

4.1 Luovutusloki ja luovutusilmoitukset

Sekä tietojen käyttöön että luovutukseen liittyy käyttölokirekisteri. Käyttölokirekisteriin on lain mukaan tallennettava tiedot käytetyistä asiakas- ja hyvinvointitiedoista, siitä palveluntarjoajasta, jonka asiakastietoja käytetään, asiakas- ja hyvinvointitietojen käyttäjästä ja yksilöivästä tunnisteesta, tietojen käyttötarkoituksesta ja käyttöajankohdasta sekä muista käytön valvontaa ja seuranta varten tarvittavista tiedoista. Reseptikeskusta koskeviin lokitietoihin on tallennettava tiedot siitä, ketkä ovat katsoneet, muuttaneet tai muutoin käsitelleet lääkemääräyksen tai muun reseptikeskukseen tallennetun lääkehoitoa koskevan merkinnän tietoja sekä toimenpiteen ajankohta.

Myös luovutuksista ja luovutuksella saatujen tietojen käytöstä tulee merkinnät käyttölokirekisteriin. Asiakas- ja potilastietojen käsittelyssä syntyvien lokitietojen hallinnan kansallisissa [vaatimusmäärittelyissä](#) kuvataan tarkemmin mm. käyttölokimerkintöjen ja käyttölokiraporttien vaatimuksia. Käyttölokeista saatavien raporttien avulla palveluntarjoaja

seuraa ja valvoo asiakastietojen asianmukaista käyttöä ja voi vastata asiakkaiden tai viranomaisten tietopyyntöihin.

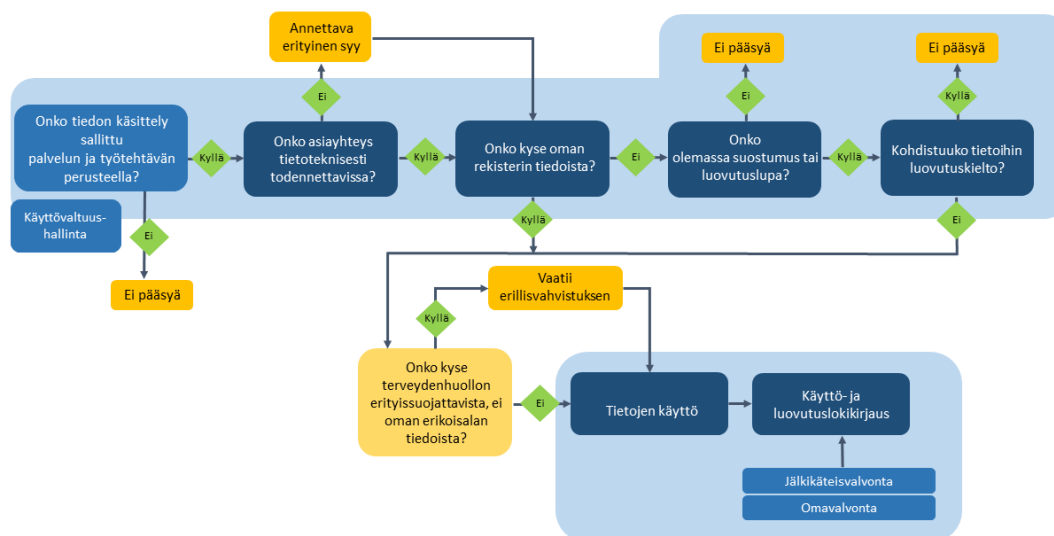
Luovutuslokirekisteriin on lain mukaan tallennettava kuvaus luovutetuista asiakastiedoista, siitä palvelunantajasta, jonka asiakastietoja luovutetaan, asiakastietojen luovuttajasta, tietojen luovutustarkoituksesta, luovutuksensaajasta, luovutusajankohdasta, luovutuksen perusteena oleva säännös taikka luovutuslupaa tai suostumusta koskevat tiedot sekä muista luovutusten valvontaa ja seurantaa varten tarvittavista tiedoista.

Kelan on kerättävä lokirekisterien säilytyspalveluun seurantaa ja valvontaa varten valtakunnallisiin tietojärjestelmäpalveluihin tallennettujen ja niiden kautta luovutettujen tietojen luovutuslokitiedot. Lokitiedoista ilmenee luovutetut tietosisällöt, luovutuksen saaja ja luovutusajankohta, muut tarvittavat tiedot sekä ammattilaisen käyttöliittymällä (Kelain) käsiteltyjen tietojen käyttölokitiedot.

Asiakirjojen luovutuksesta on kyse silloin, kun asiakirjoja annetaan kyseisen rekisterinpitäjän ulkopuolelle. Kanta-palvelujen kautta tapahtuvista luovutuksista muodostuu automaattisesti luovutuslokimerkintä. Jokaisesta potilastiedon arkiston ulkopuolisesta luovutuksesta tulee muodostaa luovutusilmoitus (LILM). Sosiaalihuollon asiakastiedon arkiston ulkopuolisesta luovutuksesta tulee muodostaa joko sosiaalihuollon luovutusilmoitus tai asiakaskertomusmerkintä ”merkintä tietojen luovuttamisesta”.

Kansalaisen käyttöliittymän (OmaKannan) välityksellä voidaan asiakastietolain 74 §:n mukaisesti näyttää asiakkaalle hänen tietojensa käsittelyä koskevat luovutus- ja käyttölokitiedot lukuun ottamatta luovutuksensaajan henkilötietoja. OmaKanta-palvelusta asiakas tai hänen puolestaan asioiva pystyy näkemään tietoja asiakasta koskevien tietojen luovutuksesta. Tietojen näyttäminen perustuu luovutuslokiin. Luovutustietojen näyttämisessä on huomioitava varsinaisten asiakkaan tietojen katseluun ja näyttämiseen liittyvät rajoitukset, kuten tietojen mahdollinen viivästäminen ja tietojen huoltajalle luovuttamiseen liittyvät rajoitukset.

Kuvassa 4.1 esitetään esimerkinomaisesti asiakas- ja potilastiedon luovutukseen ja käsittelyyn liittyvä oikeutuksen prosessi tarkastuspisteineen.

Kanta

Kuva 4. Asiakas- ja potilastiedon luovutuksen ja käsittelyn oikeutuksen prosessiesimerkki

Asiakastietolain 77 §:n mukaan palvelunantajan, apteekin, välittäjän ja Kelan on laadittava tietoturvaan ja tietosuojaan sekä tietojärjestelmien käyttöön liittyvä tietoturvasuunnitelma. Tietoturvasuunnitelmassa on oltava selvitys mm. siitä, kuinka omavalvonta järjestetään ja toteutetaan toiminnassa. Tietoturvasuunnitelma kuvataan tarkemmin THL:n antamassa tietoturvasuunnitelmaa koskevassa määräyksessä ([Määräykset - Tiedonhallinta sosiaali- ja terveysalalla - THL](#)). Palvelunantajan on kuvattava myös tietojen luovutusten hallintaan ja luovutusten seurantaan liittyvät seikat osana tietoturvasuunnitelmaa.

Tarkemmin asiakastietojen luovutustenhallintaa on kuvattuna potilastietojen osalta [Kanta-palvelujen määrittelyt - Kanta.fi](#) ja [Toimintamallit ja -tavat - Tiedonhallinta sosiaali- ja terveysalalla - THL](#) -sivuilla. Sosiaalihuollon asiakastietojen osalta luovutustenhallintaa kuvataan seuraavassa käsikirjassa: [Kanta-palvelujen käsikirja sosiaalihuollon toimijoille - Kanta-palvelujen käsikirja sosiaalihuollon toimijoille - Yhteistyötilat \(yhteistyotilat.fi\)](#).

5 Tietojen luovutukseen vaikuttava keskeinen lainsäädäntö

5.1 Asiakastietolaki

Asiakastietolaki on sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelyä säätelevä laki. Asiakastietolain luvussa 8 säädetään asiakastietojen luovutuksista sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä asiakastietojen luovutuksista sosiaali- ja terveydenhuollon ulkopuolelle. Lisäksi luvussa säädetään muun ohella sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajien tiedonsaantioikeuksista. Uudenmaan osalta on huomioitava väliaikaista tiedonsaantioikeutta koskeva poikkeus, josta säädetään sote-voimaannpanolain 64 a §:ssä.

Alla luvuissa 7–15 käsitellään luovutushallintaa koskevaa asiakastietolain sääntelyä. Tässä yhteydessä kuvataan lainsäädännölliset edellytykset asiakas- ja potilastietojen luovutuksille eri asiayhteyksissä ja Kanta-palveluissa.

5.1.1 Käyttöoikeudet ja asetus asiakastietojen käsittelystä

Ammattihenkilöllä on oikeus käsitellä vain työtehtävissään ja asiakkaalle annettavassa palvelussa tarvitsemiansa välttämättömiä asiakastietoja. Asiakastietojen käsittely edellyttää aina tietoteknisesti varmistettua asiakas- tai hoitosuhdetta tai muuta asiakkaan sosiaali- ja terveyspalvelun järjestämiseen ja toteuttamiseen liittyvää tehtävää.

Asiakastietolain 9 § sisältää sosiaali- ja terveysministeriölle asetuksenantovaltuuden käyttöoikeuksista sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietoihin.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa asiakastietojen käsittelystä säädetäänkin siitä, mitä tietoja sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöt ja muut asiakas- ja potilastietoja käsittelevät henkilöt saavat työtehtävänsä ja annettavan palvelun perusteella käyttää. Palvelunantajan ja apteekin on määriteltävä, mitä välttämättömiä asiakastietoja sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöllä ja muulla asiakastietoja käsittelevällä henkilöllä on oikeus käyttää. Lisäksi palvelunantajan on määriteltävä henkilön oikeus käsitellä tietoja ja pidettävä rekisteriä käyttäjistä käyttöoikeuksineen. Käyttöoikeudet vaikuttavat myös tietojen luovuttamiseen ja luovutuksella saatavien tietojen käyttämiseen.

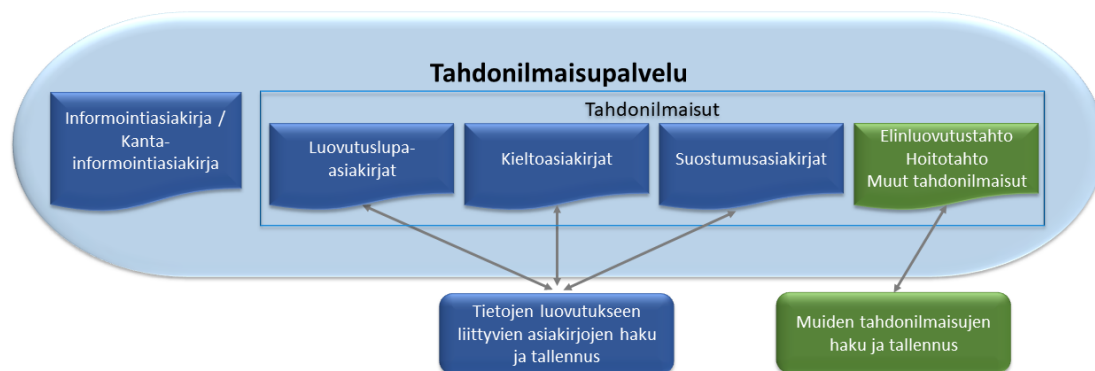
5.2 Laki sähköisestä lääkemääräyksestä

Reseptikeskukseen tallennettujen lääkemääräystietojen luovutuksista säädetään laissa sähköisestä lääkemääräyksestä (61/2007). Reseptitietojen luovutukset poikkeavat tältä osin muiden potilastietojen luovutuksista. Esimerkiksi laki sähköisestä lääkemääräyksestä ei edellytä asiakkaan tahdonilmaisua tietojen luovuttamiseen. Myöskään lääkkeen toimittaminen ulkomailla potilaalle ei edellytä potilaan suostumusta. Reseptitietojen luovutuksia koskevaa lainsäädäntöä on kuvattu tarkemmin luvussa 11.

6 Kanta-palvelujen Tahdonilmaisupalvelu

Tieto henkilölle annetuista informoinneista sekä henkilön antamista luovutusluvista, suostumuksista sekä luovutuskielloista tallennetaan Tahdonilmaisupalveluun. Asiakastietolain 72 §:n mukaan ”Tahdonilmaisupalveluun on tallennettava tieto henkilölle annetusta tämän lain ja sähköisestä lääkemääräyksestä annetun lain mukaisista informoinneista sekä henkilön antamista asiakastietojen luovutusta koskevista luovutusluvista, suostumuksista ja kielloista”. Tahdonilmaisupalveluun voidaan myös tallentaa tieto 1) muista asiakkaan terveyden- ja sairaanhoitoon tai sosiaalipalveluihin liittyvistä tahdonilmauksista (esim. elinluovutus- ja hoitotahto), 2) muista asiakkaan sosiaali- ja terveystietojen palveluihin ja asiakastietojen käsittelyyn liittyvistä tahdonilmauksista.

Tahdonilmaisupalvelu on Kanta-palvelu, jolla ylläpidetään informointi-, luovutuslupa-, suostumus- ja kieltoasiakirjoja sekä muita sosiaali- ja terveystietojen palveluihin ja asiakastietojen käsittelyyn liittyviä tahdonilmauksia (kuvassa 6.1). Tahdonilmaisupalvelun tieto on reaaliaikaista. Uusi tieto tulee siis muokkausten yhteydessä tallentaa viivytyksettä Tahdonilmaisupalveluun.

Kuva 5 Tahdonilmaisupalveluun tallennettavat ja sieltä haettavat asiakirjat

Tahdonilmaisupalvelusta haetaan asiakkaan Kanta-informointiasiakirja, kun tarkistetaan onko asiakas saanut sen hetkisen voimassa olevan informoinnin. Luovutuslupa-asiakirjaa haetaan, kun tarkistetaan, onko asiakas antanut luovutusluvan tai kun tietoja ollaan luovuttamassa toiselle sosiaali- tai terveydenhuollon palvelunantajalle. Kiellot haetaan, kun asiakas haluaa asettaa tai peruuttaa kiellojaan sosiaali- tai terveydenhuollon palvelunantajan luona tai OmaKannassa (katso myös kuva 3.1). Lisäksi luovutuslupa ja kiellot haetaan myös silloin, kun tietoja ollaan luovuttamassa paikallisesti ilman Kanta-palveluja tai luovutetaan muuten tietoja toiselle palvelunantajalle. Tahdonilmaisuja voi tehdä vain henkilö, jolla on virallinen henkilötunnus.

Kela määrittelee luovutuslupa-asiakirjan, suostumusasiakirjan ja kieltoasiakirjan tietosisällön. Luovutuslupa-asiakirjasta, suostumusasiakirjasta ja kieltoasiakirjasta on käytävä ilmi luovutusluvan, suostumuksen ja kiellon merkitys asiakastietojen käsittelyssä. Pykälässä 24 sanotaan, että henkilö voi antaa tahdonilmauksia sekä hoitaa asiakkuutensa ja asiakas- ja hyvinvointitietojensa hallinnointiin liittyviä asioita OmaKannassa.

[Sosiaali- ja terveydenhuollon tahdonilmauksia käsittelevien tietojärjestelmien vaatimukset ja toiminnallinen määrittely - Järjestelmäkehittäjät - Kanta.fi](#) -dokumenttiin on koottu yhteen aikaisemmin muissa dokumenteissa kuvatut Tahdonilmaisupalvelun asiakirjojen käsittelyyn liittyvät määrittelyt sekä uusien tahdonilmausujen määrittelyt.

Kela ja kukin sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantaja ovat Tahdonilmaisupalvelun yhteisrekisterinpitäjiä. Kela vastaa yhteisrekisterinpitäjänä tietojen käytettävyydestä ja eheydestä, tietosisällön muuttumattomuudesta sekä tietojen lain mukaisesta säilyttämisestä ja hävittämisestä. Palvelunantajat vastaavat tallennettavien tietojen oikeellisuudesta sekä muista rekisterinpitäjän velvoitteista. Asiakas vastaa OmaKannan kautta tallennettavien tahdonilmaisujen oikeellisuudesta.

7 Kanta-informointi

Asiakastietolain mukaan palvelunantajan tulee informoida asiakasta hänen oikeuksistaan sekä Kanta-palveluista ja niiden yleisistä toimintaperiaatteista viimeistään silloin, kun hän asioi ensimmäistä kertaa sosiaali- ja terveydenhuollossa. Kanta-informoinnin voi vastaanottaa myös OmaKannassa. Kanta-informointi on yhteinen sosiaali- ja terveydenhuollolle.

Kanta-palvelut laajenevat ja monipuolistuvat asiakkaiden tarpeiden ja lainsäädännön kehittymisen myötä. Myös sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan muutokset vaikuttavat siihen, miten asiakas- ja potilastietoja käytetään. Tämän vuoksi Kanta-informoinnin sisältöä päivitetään tarvittaessa ja informointi annetaan asiakkaille uudelleen. Kanta-informointi on tekniseltä toteutukseltaan versioituva, mikä mahdollistaa informoinnin tietosisällön muutokset ilman järjestelmämuutoksia.

Kanta-informoinnin tietosisällöstä vastaa Terveiden ja hyvinvoinnin laitos ja informaatiomateriaalista vastaa Kela. Tietosisältö on tiivistetty kuvaus siitä, mitä Kanta-palvelut ovat ja miten asiakkaan tietoja voidaan käyttää. Tämä teksti on saatavissa [Kanta.fi](#)-sivuilta ja OmaKannassa. Kansallisesti määritellyn Kanta-informoinnin tekstiä voi hyödyntää asiakkaan informoinnissa. Asiakkaalle on kerrottava myös muista hänen kannaltaan merkityksellisistä seikoista liittyen hänen asiakastietojensa käsittelyyn. Esimerkiksi informoinnin jälkeen asiakas voi antaa luovutustenhallintaa koskevia tahdonilmaisuja, joista on annettava hänelle lisätietoa. Kanta-informoinnin tukiaineistona voi hyödyntää Kanta.fi-sivuilta tulostettavissa olevaa esitettä [Kanta-palvelut ja asiakastietojen käyttö sosiaali- ja terveydenhuollossa](#).

Informoinnista pitää tehdä merkintä, joka arkistoituu Tahdonilmaisupalveluun, kun informointi annetaan asiointin yhteydessä sosiaali- tai terveydenhuollossa. Tarkemmat toimintamallit ja -tavat informoinnin antamiseen löytyvät Potilastiedon arkiston toimintamalleista v.3.1 luku [3 Potilaan informointi Kanta-palveluista](#) ja [Kanta-palvelujen käsikirjasta sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoille](#) (luku 14). Palvelunantajat laativat omaan toimintaansa soveltuvat tarkemmat toimintatavat informoinnin antamiseen ja merkitsemiseen.

Kanta-informoinnin lisäksi Omatietovarannosta on oma informointi, jossa kansalaiselle kerrotaan palvelun käyttöön liittyvistä asioista sekä tulevaisuudessa hyvinvointitietojen luovutuksista ja suostumuksista. Myös EU Potilasyhteenvedosta on oma informointi, jossa kansalaiselle kerrotaan palvelusta. Nämä informoinnit voi saada toistaiseksi vain OmaKannassa.

8 Terveystietojen potilastietojen luovuttaminen Potilastiedon arkistosta

Potilastiedon arkistoon tallennetaan terveydenhuollossa syntyvät potilasasiakirjat. Arkistoa käyttävät siihen liittyneet sekä julkiset että ne yksityiset palvelunantajat, joilla on käytössään potilastietojen käsittelyyn tarkoitettu tietojärjestelmä. Arkiston avulla tietoja voidaan myös hallitusti luovuttaa sosiaali- ja terveydenhuollon ulkopuolisille toimijoille.

Kuva-aineistojen arkistoon tallennetaan terveydenhuollossa tai muualla (esimerkiksi optikko) syntyvät asiakasta koskevat kuvantamistutkimusasiakirjat. Kuvantamistutkimusten tallentamisen edellytyksenä on palvelutapahtuma ja sen arkistointi Potilastiedon arkistoon.

Kuvantamistutkimuksiin liittyvät potilaskertomusmerkinnät arkistoidaan Potilastiedon arkistoon.

8.1 Potilastiedon arkiston tietojen luovuttaminen toiselle terveydenhuollon rekisterinpitäjälle

Terveystietojen potilastietoja saa luovuttaa salassapitosäädösten estämättä Potilastiedon arkiston välityksellä toiselle terveydenhuollon palvelunantajalle tai toiseen saman palvelunantajan potilasrekisteriin potilaan terveydenhuollon järjestämiseksi, tuottamiseksi ja toteuttamiseksi. Potilastietojen luovuttaminen rekisterinpitäjältä toiselle rekisterinpitäjälle edellyttää asiakkaan luovutuslupaa Kanta-palveluista. Luovutuksen saavalla ammattilaisella on oltava voimassa oleva hoitosuhde asiakkaaseen. Asiakkaalla on oikeus kieltää rekisterinpitäjää luovuttamasta häntä koskevia asiakastietoja toiselle rekisterinpitäjälle Potilastiedon arkistosta.

Luovutuksia voidaan tehdä vain, jos henkilöllä on virallinen henkilötunnus.

8.1.1 Luovutuslupa potilastietojen luovuttamiseen

Luovutuslupa on edellytys tietojen luovuttamiselle: Ensisijaisesti tiedot luovutetaan Potilastiedon arkiston välityksellä. Asiakastietolain mukaan luovutuslupaa käytetään myös luovutettaessa potilastietoja muutoin palvelunantajien yhteisen tietojärjestelmän avulla tai luovutettaessa muuta aineistoa. Potilastietojen luovutus tulee toteuttaa ensisijaisesti

Kanta-palvelujen välityksellä. Jos tämä ei ole mahdollista, voidaan se toteuttaa muulla tavoin. Lisäksi potilastietojen luovuttamisessa on mahdollista käyttää EU tietosuojaa-asetuksen mukaista suostumusta, mikäli palvelunantaja arvioi sen soveltuvan kyseisten tietojen luovuttamiseen.

Luovutuslupa ilmaistaan Luovutuslupa-lomakkeella, joka arkistoidaan Tahdonilmaisupalveluun. Lain voimaantulon jälkeen annettua luovutuslupaa voi hyödyntää myös Kannan ulkopuolisissa luovutuksissa. Ennen lainvoimaantuloa annettua luovutuslupaa on mahdollista hyödyntää vain Kannan kautta tapahtuvissa luovutuksissa. Jotta luovutuslupaa voidaan jatkossa hyödyntää lain edellyttämällä tavalla tulee palvelunantajan pyrkiä lain voimaantulon jälkeen siihen, että luovutuslupa päivitetään mahdollisimman pian. Lomakkeen rakenne ja sisältö säilyivät samana lukuun ottamatta tekstimuutoksia. Potilastiedon arkiston teknisissä määrittelyissä kuvataan, miten potilastietojärjestelmässä voidaan automaattisesti tunnistaa, onko asiakkaalla vanhan vai uuden lain mukainen luovutuslupa.

Asiakas voi halutessaan pyytää tulosteen luovutusluvastaan.

8.1.2 Terveystiedon palvelunantajan tiedonsaantioikeus

Jos potilaalla ei ole muistisairauden, mielenterveyden häiriön, kehitysvammaisuuden tai vastaavan syyn takia edellytyksiä arvioida annettavan luovutuslupan merkitystä eikä hänellä ole laillista edustajaa taikka jos luovutuslupaa ei voida saada potilaan tajuttomuuden tai muun siihen verrattavan syyn vuoksi, on palvelunantajalla salassapitosäännösten estämättä oikeus saada ja käyttää muiden terveydenhuollon potilaan välttämättömän terveyspalvelun järjestämiseksi tai toteuttamiseksi ilman potilaan antamaa luovutuslupaa. Luovutuslupan ohittavat haut voidaan tehdä ns. hätähaun palvelupyynnöllä.

Luovutus tiedonsaantioikeuden pohjalta ei edellytä, että potilas on informoitu Kanta-palveluista. Välttämättömät potilastiedot voivat sisältää kieltojen alaisia tietoja, tästä ja kieltojen toiminnasta hätätilanteissa tarkemmin luvussa "Kieltojen vaikutus hätätilanteissa".

8.1.3 Kieltojen asettaminen

Asiakas voi asettaa ja peruuttaa kiellon OmaKanta-palvelussa tai asioidessaan terveydenhuollon palvelunantajalla, joka on liittynyt Kanta-palveluihin. Kiellot ovat voimassa toistaiseksi ja ne voi peruuttaa. Kieltoasiakirjan arkistointi edellyttää potilaan informointia.

Potilaan laillisella edustajalla tai huoltajalla on oikeus tehdä ja peruuttaa luovutuskieltoja edustamansa henkilön puolesta. Alaikäisen henkilön ollessa kyseessä huoltajalla tai laillisella edustajalla ei ole oikeutta tietojen luovutukseen kieltämiseen hätätilanteessa.

Jos asiakas asettaa kiellon asioidessaan palveluntarjoajan luona, on palveluntarjoajan tallennettava tieto annetusta kiellosta Kanta-palvelujen Tahdonilmaisupalveluun viivytyksettä. Asiakkaalla on tässä yhteydessä oikeus pyytää kiellon vastaanottajaa tulostamaan kieltoyhteenvedo itselleen. Tulostettavissa on myös erillinen huoltajan versio kieltoyhteenvedoista, jossa ei näy niitä palvelutapahtumia, joiden näyttämisen alaikäinen on huoltajiltaan kieltänyt.

8.1.4 Kieltojen kohdistaminen terveydenhuollon potilastietoihin

Asiakastietolain mukaan luovutuskieollot voidaan kohdistaa 1.1.2024 alkaen:

- Kaikkiin potilastietoihin (laaja luovutuskielto). Kattaa arkistoon jo tallennetut tiedot sekä tulevaisuudessa tallennettavat tiedot.
- Julkisen terveydenhuollon rekisterinpitäjään ja sen rekisteriin
- Yksityisen työterveyshuollon rekisteriin
- Yksittäiseen palvelutapahtumaan.

8.1.5 Luovutuskieltoasiakirjojen kaksi versiota

Potilastiedon arkistossa on 1.1.2024 tuettuna kaksi versiota luovutuskieltoasiakirjasta:

Aiemmalla kieltoasiakirjalla (version tunniste 20120110) on yksityiskohtaisten luovutuskieltojen ja hätätilannehaun käsittely. Tällä lomakkeella ei vielä ole mahdollista asettaa laajaa luovutuskieltoa.

Uudemalla, 1.1.2024 käyttöön otettavalla kieltoasiakirjan versiolla (version tunniste 20240101) on edellisen lomakeversion sisältöjen lisäksi mukana myös laajan luovutuskieillon käsittely sekä yksityisen terveydenhuollon työterveyden rekisterien kieltomahdollisuus. Uudessa lomakeversiossa on myös mahdollisuus kirjata tieto kiellon asettajasta puolesta-asioinnissa.

8.1.6 Kieltojen vaikutus hätätilanteissa

Asiakas voi kieltolomakkeessa ilmoittaa, että kiellot eivät ole voimassa hätätilanteessa. Hätähakumerkinnän voi tehdä OmaKanta-palvelussa tai asiain yhteydessä terveydenhuollon palveluntantajalla, joka on liittynyt Kanta-palveluiden potilastiedon arkistoon.

Jos asiakas on ilmoittanut, että kiellot ovat voimassa myös hätätilanteessa, niin kiellot ovat voimassa myös tilanteissa, jossa asiakas on kykenemätön perumaan tekemänsä kiellot. Näitä tilanteita on mm muistisairaus, mielenterveyden häiriö tai tajuttomuus äkillisen sairauden tai loukkaantumisen vuoksi.

8.1.7 Tilanteet, joissa asiakkaalla ei ole kiello-oikeutta

Rekisterinpitäjän sisällä asiakkaalla ei ole kiello-oikeutta, eli saman palveluntantajan toinen terveydenhuollon ammattilainen näkee potilasta hoitaessaan muut saman palveluntantajan aiemmin tehdyt kirjaukset.

Myös ostopalveluna tai palveluseteliä käytettäessä ostopalvelun toteuttaja näkee kirjaukset palvelunjärjestäjän rekisteristä Potilastiedon arkistosta.

Asiakkaan asettamia kielloja ei myöskään huomioida, kun potilasyhteenvedon tietoja välitetään toisen EU-maan palveluntantajille (ks. tarkemmin luku 14).

8.2 Uudenmaan väliaikainen tiedonsaantioikeus

Uudenmaan julkisen terveydenhuollon palveluntantajan tiedonsaantioikeus toisen Uudenmaan julkisen palveluntantajan potilastietoihin määräytyy edellä mainitusta poiketen siten, ettei luovutus edellytä potilaan antamaa luovutuslupaa. [Sote-voimaanpanolain 64 a §](#):ssä säädetään Uudenmaan maakunnan väliaikaisesta tiedonsaantioikeudesta seuraavasti:

"Uudenmaan maakunnassa potilasta hoitavalla hyvinvointialueen, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän terveystaluuja järjestävällä ja toteuttavalla viranomaisella ja sen lukuun toimivalla on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada ja käyttää toisen Uudenmaan maakunnan hyvinvointialueen, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän terveystaluuja järjestämisestä vastaavan toimivaltaisen viranomaisen potilastietoja potilaan hoidon edellyttämässä laajuudessa. Potilaalla on oikeus kieltää tietojensa luovuttaminen. Potilasta on informoitava kiello-oikeudesta ja siihen liittyvistä menettelytavoista siten, kuin sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain (784/2021), jäljempänä asiakastietolaki, 16 §:ssä säädetään. Asiakastietolain luvussa 8 tarkoitettu kiello koskee Uudenmaan

hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän toiminnassa muitakin kuin valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen kautta tehtäviä potilastietojen luovutuksia.”

Laki ja Uudenmaan maakunnan väliaikainen tiedonsaantioikeus on voimassa 31.12.2025 asti.

8.3 Potilastiedon arkiston tietojen luovuttaminen hyvinvointisovelluksille

Asiakkaan terveydenhuollon potilastiedot voidaan luovuttaa asiakkaalle hyvinvointisovelluksen kautta. Saadakseen tiedot hyvinvointisovellukseen asiakkaan tulee ottaa hyvinvointisovellus käyttöön ja hyväksyä tietojen luovutus. Ominaisuus toteutetaan Potilastiedon arkistoon asiakastietolain siirtymäsäännösten mukaisesti, ja tätä lukua tarkennetaan siinä vaiheessa.

9 Sosiaalihuollon asiakastietojen luovuttaminen Sosiaalihuollon asiakastiedon arkistosta

Sosiaalihuollon asiakastiedon arkistoon tallennetaan sosiaalipalveluissa syntyvät asiakasta koskevat asiakasasiakirjat. Arkistoa käyttävät sekä julkiset palvelunantajat että ne yksityiset palvelunantajat, joilla on käytössään asiakastietojen käsittelyyn tarkoitettu tietojärjestelmä.

Kanta-informointi kattaa myös sosiaalihuollon, vaikka sosiaalihuoltoon asiakastietojen luovutuksiin liittyvät ominaisuudet toteutetaan siirtymäsäännösten mukaisesti. Seuraavassa on kuvattu sosiaalihuollon luovutustenhallinta sellaisena, kun kaikki luovutustenhallintaan liittyvät toiminnot on toteutettu.

9.1 Sosiaalihuollon asiakastiedon arkiston tietojen luovuttaminen toiselle sosiaalihuollon rekisteripitäjälle

Asiakkaan sosiaalihuollon asiakastietoja voidaan luovuttaa Sosiaalihuollon asiakastiedon arkistosta rekisterinpitäjältä toiselle rekisterinpitäjälle. Asiakastietojen luovuttaminen edellyttää asiakkaan Kanta-informointia sekä luovutuslupaa tietojen luovutukseen. Lisäksi asiakkaalla on oltava voimassa oleva asiakkuus luovutuksen saavalla rekisterinpitäjällä. Asiakkaalla on oikeus kieltää rekisterinpitäjää luovuttamasta häntä koskevia asiakastietoja toiselle rekisterinpitäjälle Sosiaalihuollon asiakastiedon arkistosta.

Sosiaalihuollon asiakastiedon arkistosta luovutettavia tietoja on rajattu kansallisen linjauksen mukaisesti siten, että toiselle sosiaalihuollon rekisterinpitäjälle ei luovuteta seuraavia tietoja:

- Asiakkaan turvakiellon alaiset tiedot

- Vanhoina asiakastietoina tallennetut tiedot
- Ensimmäisen vaiheen asiakasasiakirjoina tallennetut tiedot
- Turvakotipalvelun asiakastiedot

9.1.1 Luovutuslupa

Asiakas voi antaa ja peruuttaa luovutuslupan OmaKanta-palvelussa tai asioidessaan sosiaalihuollossa. Jos asiakas antaa luovutuslupan tai peruuttaa sen asioidessaan sosiaalihuollossa, hänellä on oikeus pyytää luovutuslupan vastaanottajaa tulostamaan luovutuslupa itselleen. Palvelunantajan on tallennettava tieto annetusta luovutusluvasta Kanta-palvelujen Tahdonilmaisupalveluun viivytyksettä. Asiakkaan antama luovutuslupa on voimassa toistaiseksi ja hän voi peruuttaa sen. Luovutuslupan tallentaminen edellyttää asiakkaan informointia. Jos asiakas ei anna luovutuslupaa tietojensa luovuttamiseen, tämä tarkoittaa kaikkien asiakastietojen luovutuskieltoa.

Luovutuslupa on edellytys tietojen luovuttamiselle Sosiaalihuollon asiakastiedon arkistosta sekä luovutettaessa asiakastietoja muutoin palvelunantajien yhteisen tietojärjestelmän avulla. Uuden lain myötä luovutuslupaa käytetään niin Kanta-palveluiden kautta tehtävissä kuin paikallisesti tehtävissä luovutuksissa. Asiakastietojen luovutus tulee toteuttaa ensisijaisesti Kanta-palvelujen välityksellä. Jos tämä ei ole mahdollista, voidaan se toteuttaa muulla tavoin. Luovutuslupan hyödyntäminen Kanta-palveluista on mahdollista sen jälkeen, kun palvelunantaja on liittynyt Kanta-palvelujen käyttäjäksi ja ottanut käyttöön luovutustenhallinnan toiminnallisuudet. Luovutuslupa ilmaistaan Luovutuslupa-asiakirjalla, joka arkistoidaan Tahdonilmaisupalveluun.

9.1.2 Sosiaalihuollon palvelunantajan tiedonsaantioikeus

[Asiakastietolain 55 §:ssä](#) on säädetty seuraavista tilanteista, joissa sosiaalihuollon palvelunantajan tiedonsaantioikeus ei edellytä asiakkaan lupaa asiakastietojen luovuttamiseen:

- Tilanteessa, jossa asiakkaalla ei ole muistisairauden, mielenterveyden häiriön, kehitysvammaisuuden tai vastaavan syyn takia edellytyksiä arvioida annettavan luovutuslupan merkitystä eikä hänellä ole laillista edustajaa, on palvelunantajalla salassapitosäännösten estämättä oikeus saada ja käyttää muiden sosiaalihuollon palvelunantajien välttämättömiä sosiaalihuollon asiakastietoja sosiaalihuollon asiakkaan välttämättömän sosiaalipalvelun järjestämiseksi tai toteuttamiseksi.
- Lisäksi sosiaalihuollon viranomaisella on oikeus saada muilta sosiaalihuollon palvelunantajilta sosiaalihuollon asiakassuhteeseen olennaisesti vaikuttavat tiedot ja

selvitykset, jotka viranomaiselle laissa säädetyn tehtävän vuoksi ovat välttämättömiä asiakkaan sosiaalihuollon tarpeen selvittämiseksi, sosiaalihuollon järjestämiseksi ja siihen liittyvien toimenpiteiden toteuttamiseksi sekä palvelunantajalle annettujen tietojen tarkistamista varten.

Ensimmäiseksi mainittu koskee sekä yksityistä että julkista sosiaalihuollon palvelunantajaa. Toiseksi mainittu tilanne taas koskee vain sosiaalihuollon viranomaistahoa. Kun asiakastietolain 55 §:n mukainen tiedonsaantioikeus toteutetaan Kanta-palvelujen välityksellä, vastaa tietoja hakeva osapuoli siitä, että tietojen luovutusta koskevat lakisääteiset edellytykset täyttyvät.

9.1.3 Kieltojen asettaminen

Asiakas voi asettaa ja peruuttaa kiellon OmaKanta-palvelussa tai asioidessaan sosiaalihuollossa. Jos asiakas asettaa kiellon asioidessaan sosiaalihuollossa, hänellä on oikeus pyytää kiellon vastaanottajaa tulostamaan kiello itselleen. Palvelunantajan on tallennettava tieto annetusta kiellosta Kanta-palvelujen Tahdonilmaisupalveluun viivytyksettä. Asiakkaan tekemä kiello on voimassa toistaiseksi ja hän voi peruuttaa sen. Kiellon tallentaminen edellyttää asiakkaan informointia.

Luovutuskieltoja voi asettaa sen jälkeen, kun tietojen luovuttamista koskevat toiminnot on otettu käyttöön palvelunantajien käyttämissä asiakastietojärjestelmissä.

9.1.4 Kieltojen kohdistaminen sosiaalihuollon asiakastietoihin

Sosiaalihuollon asiakastiedon arkistossa olevia tietoja koskeva luovutuskello voidaan kohdistaa:

- Yksittäiseen sosiaalihuollon asiakasasiakirjaan
- Sosiaalihuollon palvelutehtävään (esimerkiksi iäkkäiden palvelut, lapsiperheiden palvelut ja vammaispalvelut)
- Sosiaalihuollon rekisterinpitäjään

9.1.5 Luovutusluvan ja kieltojen tulostaminen asiakkaalle

Asiakas voi halutessaan pyytää tulosteen luovutusluvastaan tai kielloistaan. Asiakastietojärjestelmä hakee Kanta-palvelusta PDF-tulosteen, joka sisältää tiedot voimassa olevasta luovutusluvasta tai voimassa olevista kielloista.

9.1.6 Tilanteet, joissa asiakkaalla ei ole kiello-oikeutta

Rekisterinpitäjän sisällä asiakkaalla ei ole kiello-oikeutta. Asiakkaalla ei siis ole oikeutta kieltää asiakastietojensa käsittelyä rekisterinpitäjän omassa toiminnassa. Asiakas ei voi myöskään kieltää tietojensa luovuttamista palveluntuottajalle, jolla on rekisterinkäyttöoikeus.

Rekisterinkäyttöoikeus on palveluntuottajalla, joka toteuttaa asiakkaalle sosiaalipalvelun palvelunjärjestäjän lukuun esimerkiksi maksusitoumuksella tai palvelusetelillä. Asiakas ei voi myöskään kieltää tietojensa luovutusta tilanteessa, jossa tietoja hakevalla sosiaalihuollon ammattihenkilöllä on lakisääteinen oikeus välttämättömiin asiakastietoihin.

9.2. Sosiaalihuollon asiakastietojen arkiston tietojen luovuttaminen hyvinvointisovelluksille

Sosiaalihuollon asiakastiedot voidaan näyttää asiakkaalle hyvinvointisovelluksen kautta. Saadakseen tiedot hyvinvointisovellukseen asiakkaan tulee ottaa hyvinvointisovellus käyttöön ja hyväksyä tietojen luovutus. Tälle toteutukselle ei ole laissa säädetty siirtymäaikaa, mutta se voidaan toteuttaa Kanta-palveluihin asiakastarpeen ilmetessä.

10 Tiedonsaantioikeus sosiaali- ja terveydenhuollon välillä

Uusi asiakastietolaki mahdollistaa sosiaali- ja terveydenhuollon väliset luovutukset asiakkaan antaman luovutuslupan perusteella. Toimialojen välillä toisen toimialan asiakastietojen käsittely perustuu käsittelijän lakisääteiseen tehtävään. Toimialojen välille annettavan luovutuslupan sisältöön ja käyttöalaan määrittelee asiakas. Asiakas yksilöi luovutusluvassaan, mitä tietoja toisen toimialan palveluntantajalla on oikeus saada ja käyttää sosiaali- tai terveyspalvelun järjestämiseksi ja toteuttamiseksi. Toimialojen välisen luovutuslupan kohdentumisesta säädetään tarkemmin sosiaali- ja terveysministeriön antamalla asetuksella. Lisäksi laki mahdollistaa 53 §:n 5–6 mukaisissa tilanteissa toisen toimialan tietojen hakemisen ilman luovutuslupaa, mikäli pykälässä säädetyt edellytykset täyttyvät.

Lain siirtymäsäännöksen mukaisesti tiedonsaantioikeus sosiaali- ja terveydenhuollon välillä tulee toteuttaa Kanta-palveluihin viimeistään 1.1.2026 mennessä. Tätä lukua täydennetään, kun tiedonsaantioikeuden toteuttaminen Kanta-palvelujen välityksellä tulee ajankohtaiseksi. Ennen kuin tiedonsaantioikeus tulee toteutettavaksi Kanta-palvelujen välityksellä, tulee palveluntantajien toteuttaa sosiaali- ja terveydenhuollon välinen tiedonsaantioikeus muulla tavoin. Asiakastietolain 6 § mahdollistaa asiakasta koskevien tietojen luovuttamisen asiakkaan suostumuksella.

11 Lääkitystietojen luovuttaminen Reseptikeskuksesta

Reseptikeskus on Kanta-palvelujen tietokanta, jonne reseptit tallennetaan keskitetysti. Reseptikeskus sisältää sähköiset lääkemääräykset, apteekkien tallentamat lääkemääräykset, lääkkeiden toimitustiedot, sote-palvelunantajien potilaalle luovuttamia lääkkeitä koskevat tiedot sekä myöhemmin toteutettavat lääkehoidon toteuttamiseen ja arviointiin liittyvät merkinnät. Reseptikeskusta hyödyntävät terveyden- ja sosiaalihuollon toimijat sekä apteekit. Kanta-informointi kattaa myös Reseptikeskukseen tallennetut lääkitystiedot.

11.1 Reseptikeskuksen tietojen luovuttaminen

Lain sähköisestä lääkemääräyksestä 13 §:n mukaan ” Reseptikeskuksessa olevia valtakunnallisen lääkityslistan tietoja potilaalle määrätystä lääkkeistä ja niihin liittyvistä merkinnöistä saa luovuttaa salassapitosäädösten estämättä terveydenhuollon ja sosiaalihuollon palvelunantajille ja lääkkeen määrääjälle potilaan terveyden- ja sairaanhoidon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi. ” Samassa pykälässä on säädetty potilaan oikeudesta kieltää mainittujen tietojen luovuttaminen ja tilanteista, joissa tiedot voidaan luovuttaa potilaan tekemästä kiellosta huolimatta (13 §:n 3 momentti)

Reseptitietojen luovuttaminen Kanta-palvelujen kautta perustuu asiakkaalle annettavaan informointiin ja asiakkaan asettamiin kieltoihin. Reseptitietojen luovutus ei edellytä asiakkaan tahdonilmaisua. Kanta.fi-sivuilta löytyvät taulukkomuotoiset esitykset, joissa kerrotaan tarkemmin, kuinka asetetut kiellot ja suostumukset vaikuttavat eri tilanteissa: [Reseptien haku Reseptikeskuksesta / Potilastietojärjestelmät \(kanta.fi\)](#) ja [Reseptien haku Reseptikeskuksesta / Apteekijärjestelmät \(kanta.fi\)](#). Lisäksi tältä osin on huomioitava Lääkityslistan 2. vaiheen vastaavat dokumentit: [Seuraavaksi tuotantoon menevät reseptin määrittelyt - Järjestelmäkehittäjät - Kanta.fi](#).

11.2 Kanta-informointi

Kanta-informoinnista on kerrottu kappaleessa 7. Informointimerkinnän puuttuminen ei estä lääkemääräyksen tallentamista.

11.3 Lääkitystietojen luovuttaminen apteekeille ja sote-organisaatioille

Lain sähköisestä lääkemääräyksestä 13 §:n mukaan Reseptikeskuksessa olevia tietoja potilaan lääkemääräyksistä, niiden toimitustiedoista, uudistamispyynnöistä ja lopettamisesta saa hoitosuhteessa luovuttaa terveydenhuollon ja sosiaalihuollon palvelunantajille sekä apteekeille.

Asiakas voi kuitenkin kieltää yksilöimiensä hänelle määrättyyn lääkkeeseen liittyvien tietojen luovutuksen edellä mainituille tahoille.

11.3.1 Apteekin tiedonsaantioikeus

Lääkkeen ostajan pyynnöstä apteekilla on oikeus saada reseptikeskuksesta tiedot valtakunnallisesta lääkityslistasta tai potilaan käyttöön määrättyistä lääkkeistä ja niihin liittyvistä merkinnöistä.

11.3.2 Kieltojen asettaminen

Asiakas voi asettaa ja peruuttaa kiellon OmaKanta-palvelussa tai asioidessaan sosiaali- ja terveydenhuollossa. Jos asiakas asettaa kiellon asioidessaan sosiaali- ja terveydenhuollossa, hänellä on oikeus pyytää kiellon vastaanottajaa antamaan tulosteen kiellosta. Palvelunantajan on tallennettava tieto annetusta kiellosta Kanta-palvelujen Tahdonilmaisupalveluun viivytyksettä. Asiakkaan tekemä kiello on aina voimassa toistaiseksi ja hän voi peruuttaa sen milloin tahansa.

11.3.3 Kieltojen kohdistaminen Reseptikeskustietoihin

Reseptikeskuksessa olevia lääkitystietoja koskeva luovutuskielto voidaan kohdistaa yksittäiseen lääkemääräykseen ja lääkityslistan käyttöönoton myötä yksittäiseen määrättyyn lääkkeeseen. Näillä luovutuskieilloilla rajataan lääkitystietojen luovuttamista kaikille terveydenhuollon tai sosiaalihuollon palvelunantajille sekä apteekkeille. Huumausainelääkettä määrävällä lääkkeen määräjällä on kuitenkin oikeus saada Reseptikeskuksesta tiedot kaikista potilaalle määrättyistä PKV- (pääasiassa keskushermostoon vaikuttava lääkevalmiste) ja huumausainelääkemääräyksistä ja niihin liittyvistä merkinnöistä, vaikka potilas olisi kieltänyt tietojen luovutuksen Reseptikeskuksesta. Kiellon tallentaminen edellyttää Kanta-informoinnin.

11.3.4 Tilanteet, joissa asiakkaalla ei ole kiello-oikeutta

Lain sähköisestä lääkemääräyksestä 13 §:n 3 momentissa on säädetty tilanteista, joissa Reseptikeskuksen tietoja saadaan luovuttaa potilaan kielloista huolimatta. Pykälän mukaisesti Reseptikeskukseen tallennetut tiedot ja niihin tehdyt merkinnät saa luovuttaa Reseptikeskukseen asiakirjan laatineelle palvelunantajalle hoitosuhteen jatkuessa. Lisäksi tiedot saa luovuttaa hätätilanteessa kiellosta huolimatta, jos potilas on erikseen ilmoittanut, että tiedot saa luovuttaa tällaisessa tilanteessa. Muita tilanteita, joissa Reseptikeskuksen tietoja saadaan luovuttaa ovat mm. :

- Tiedon antamisesta tai oikeudesta tietoon on laissa erikseen nimenomaisesti säädetty
- Pkv- ja huumausainelääkettä määräävälle tiedot kaikista potilaalle määrätyistä pkv- ja huumausainelääkkeistä ja niihin liittyvistä merkinnöistä;
- Lääkemääräyksen uusiminen, uudistettavaksi pyydetyn lääkemääräyksen osalta
- Potilasyhteenvedon muodostaminen ja välittäminen toisen EU-maan palveluntantajalle (ks. tarkemmin luku 14)
- Lääkkeen määrääjälle hoitosuhteen jatkuessa tiedot hänen reseptikeskukseen tallentamistaan lääkemääräyksistä ja niihin liittyvistä merkinnöistä sekä hoitosuhteesta riippumatta niistä apteekin 12 §:n 3 momentin perusteella reseptikeskukseen tallentamista lääkemääräyksistä ja 5 a §:n perusteella sairaanhoitajan, farmaseutin tai proviisorin reseptikeskukseen tallentamista lääkemääräyksen annostusohjeen muutoksista, joihin hänet on merkitty lääkkeen määrääjäksi sekä näihin lääkemääräyksiin liittyvistä merkinnöistä
- Häiriö- ja virheselvittelytilanteissa pykälässä mainituille tahoille
- Valvonta-asiaan liittyviä selvityksiä varten reseptikeskukseen tallennetun asiakirjan laatineelle terveydenhuollon tai sosiaalihuollon palveluntantajalle tiedot palveluntajan reseptikeskukseen tallentamista asiakirjoista ja niiden perusteella tehtyjen toimitusten toimitustiedoista, vaikka potilas olisi tehnyt kiellon.

11.3.5 Kieltojen vaikutus hätätilanteissa

Kiellot ovat voimassa myös hätätilanteissa, joissa asiakas tarvitsee kiireellistä hoitoa ja asiakas on tajuton tai muuten sellaisessa tilassa, ettei kykene arvioimaan kiellon merkitystä ja vaikutuksia ja sen mahdollista peruuttamista. Asiakas voi kieltolomakkeessa ilmoittaa, että kiellot eivät ole voimassa hätätilanteessa. Hätähakumerkinnän voi tehdä OmaKanta-palvelussa tai asioinnin yhteydessä terveydenhuollon tai sosiaalihuollon palveluntantajalla, joka on liittynyt Kanta-palveluiden sähköiseen lääkemääräykseen.

11.4 Reseptitietojen luovuttaminen ulkomaille

Reseptitiedot voidaan luovuttaa toisen Euroopan maan apteekille. Lääkemääräyksen toimitus ulkomaille ei edellytä potilaan erillistä suostumusta. Edellytyksenä lääkemääräyksen luovuttamiselle ulkomaille on, että luovutus tapahtuu Suomen ja vastaanottajamaan kansallisen yhteyspisteen kautta.

11.5 Reseptikeskuksen tietojen luovuttaminen hyvinvointisovelluksille

Reseptikeskuksen tiedot voidaan luovuttaa asiakkaalle hyvinvointisovelluksen tai OmaKannan kautta. Saadakseen tiedot hyvinvointisovellukseen asiakkaan tulee ottaa hyvinvointisovelluskäyttöön ja hyväksyä tietojen luovutus. Ominaisuus toteutetaan Reseptikeskukseen asiakastietolain siirtymäsäännösten mukaisesti, ja tätä lukua tarkennetaan siinä vaiheessa.

12 Potilas- ja asiakastiedon luovuttaminen sosiaali- ja terveydenhuollon ulkopuolelle

Valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen avulla voidaan välittää todistuksia, lausuntoja ja muita asiakastietoja sisältäviä asiakirjoja sosiaali- ja terveydenhuollon ulkopuoliselle toimijalle. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos antaa määräykset siitä, minkä tyyppisiä asiakirjoja saa luovuttaa kysely- ja välityspalvelun avulla. Todistusten ja lausuntojen välityksestä ja palvelun kehittämisestä on lisää tietoa Kanta.fi-sivuston [Kysely- ja välityspalvelu](#) -sivulla.

12.1 Kyselypalvelu

Kyselypalvelun voi ottaa käyttöön viranomainen, jolla on oikeus saada tiettyjä todistuksia ja lausuntoja. Asiakas kirjautuu viranomaisen asiointipalveluun, ja esittää siellä pyynnön hakea tarvittava todistus Potilastiedon arkistosta. Tämän jälkeen tiedon vastaanottava viranomainen voi hakea asiakirjat [Suomi.fi](#)-palveluväylän kautta. Vastaanottava viranomainen saa vain ne tiedot, joihin hänellä on oikeus.

12.2 Välityspalvelu

Välityspalvelun avulla on voitu välittää todistuksia ja lausuntoja Kelaan, esimerkiksi Kelan etuuspalveluun A-todistus sairaspäivärahan hakemista varten. Todistuksen laatinut terveydenhuollon toimija voi asiakkaan todistuskohtaisella pyynnöllä välittää todistuksen arkistoinnin yhteydessä tai välittää asiakkaan pyynnöstä samassa organisaatiossa aiemmin laaditun todistuksen. Jos todistus on välitetty terveydenhuollon ulkopuoliselle toimijalle, asiakas näkee OmaKanta-palvelussa todistuksen tiedoissa vastaanottajan ja välityspäivämäärän.

Asiakastietolain 76 § mahdollistaa Välityspalvelun laajentamisen, kun todistusten välityspäätökset muuttuvat. Välitys voidaan tehdä asiakkaan pyynnön, vastaanottajan lakiin perustuvan pyynnön tai tiedon luovuttajan lakiin perustuvan tiedonantovelvollisuuden perusteella. Tätä lukua tarkennetaan siinä vaiheessa, kun välityspalvelun määritysten ja toteutuksen aikataulu tarkentuu.

13 Hyvinvointitietojen luovuttaminen Kanta-palveluista

Asiakkaat voivat tallentaa omia hyvinvointitietojaan Kanta-palveluiden Omatietovarantoon. Hyvinvointitiedoilla tarkoitetaan esimerkiksi erilaisia mittaustietoja (mm. verenpaine, hengitystiheys), oirearvioita ja omahoitosuunnitelmia. Kela toimii Omatietovarannon rekisterinpitäjänä. Asiakas päättää itse tietojensa tallentamisesta, käytöstä, muuttamisesta ja poistamisesta, ja vastaa näin osaltaan tallentamiensa tietojen oikeellisuudesta. Kanta-palveluihin tallennettujen hyvinvointitietojen luovutuksiin liittyvät ominaisuudet toteutetaan siirtymäsäännösten mukaisesti. Alla oleva kuvaus hyvinvointitietojen luovutustenhallinnasta tarkentuu toiminnallisten määrittelyjen edetessä. Kanta-informointi koskee myös Omatietovarantoa.

13.1 Hyvinvointitietojen luovuttaminen sote-organisaatioille

Asiakkaan hyvinvointitietoja voidaan luovuttaa Kanta-palveluista sosiaali- ja terveydenhuollolle. Asiakastietolain 73 §:n mukaan Omatietovarantoon tallennettujen henkilön hyvinvointitietojen luovutus sosiaali- ja terveydenhuoltoon vaatii henkilön suostumuksen. Tämän lisäksi edellytetään asiakkaan informointia ja voimassa olevaa hoitosuhdetta tai asiayhteyttä. Sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilöllä tulee olla käyttöoikeus organisaatiossa käytettävään, Omatietovarantoon liitettyyn ammattilaissovellukseen.

13.1.1 Suostumuksen antaminen

Asiakas voi antaa suostumuksen hyvinvointitietojen luovuttamiseen samalla, kun antaa hyvinvointisovellukselle käyttöoikeuksia tallentaa hyvinvointitietoja Kanta-palveluihin. Suostumuksen voi myös antaa milloin vain OmaKannassa. Suostumuksen muuttaminen ja peruuttaminen on mahdollista vain OmaKannassa. Suostumus on mahdollista antaa, kun asiakas on vastaanottanut Kanta-palveluihin tallennettuja hyvinvointitietoja ja tietojen luovutusta koskevan informoinnin. Suostumus on voimassa niin kauan, kunnes asiakas peruuttaa sen OmaKannassa.

13.1.2 Suostumuksen kohdistaminen

Suostumuksen voi kohdistaa tietyn sovelluksen tuottamaan tietyn tyyppiseen hyvinvointitietoon (esim. sovelluksen tallentama verenpaine). Suostumus koskee sekä ennen suostumuksen antamista että suostumuksen antamisen jälkeen niitä Kanta-palveluihin tallennettuja hyvinvointitietoja, joihin asiakas on suostumuksen kohdistanut. Asiakkaalla on kuitenkin

mahdollisuus antaa halutessaan aikarajaus, jolloin tietoja luovutetaan vain asiakkaan määrittelemältä ajanjaksolta.

13.2 Hyvinvointitietoja hyödyntävät ammattilaissovellukset

Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilö voi hyödyntää asiakkaan Kanta-palveluihin tallennettuja hyvinvointitietoja ammattilaissovelluksen avulla. Omatietovarantoon liitetty ammattilaissovellus voi olla joko erillinen sovellus tai asiakas- ja potilastietojärjestelmän osa. Ammattihenkilö ei voi muokata ammattilaissovelluksessa näytettävää hyvinvointitietoa. Ammattihenkilö tekee päätöksen, missä määrin hyvinvointitiedot ovat oleellisia asiakkaan palvelun tai hoidon toteutuksessa, suunnittelussa ja päätöksenteon tukena. Ammattihenkilö voi tuoda hyvinvointitietoja tai niiden pohjalta luotuja kirjauksia osaksi asiakas- tai potilastietomerkintöjä.

14 Potilasyhteenvedon luovuttaminen ulkomaille

Kanta-palvelujen Tiedonhallintapalvelusta voidaan luovuttaa eurooppalainen potilasyhteenvedo ulkomaiselle terveydenhuollon palveluntantajalle potilasdirektiivin 2011/24/EU artiklassa 14 tarkoitettujen sähköisten terveyspalvelujen järjestämistä ja toteuttamista varten.

Yhteenvetotietojen luovuttaminen edellyttää potilaan suostumusta, jonka edellytyksistä säädetään EU tietosuoja-asetuksen 7 artiklassa. Lisäksi yhteenvetotietojen ulkomaille luovuttamisen edellytyksenä on, että luovutus tapahtuu Suomen ja vastaanottajamaan kansallisen yhteyspisteen kautta ja että luovutuksen vastaanottajamaa kykenee vastaanottamaan yhteenvedon.

Asiakkaan tekemiä luovutuskieltoja ei huomioida potilasyhteenvedossa. Sen sijaan alaikäisten osalta yhteenvedolle ei koosteta sellaisia tietoja, joiden luovuttamisen päätöskykyiseksi arvioitu lapsi on kieltänyt huoltajalleen, koska ulkomailla asioitaessa yhteenvedolle ei ole mahdollista tuottaa tietoa lapsen huoltajaan kohdistuvasta kielto-oikeuden käytöstä.

15 Kanta-palvelujen informointien, luovutuslupien ja kieltojen käyttö paikallisissa luovutuksissa

Tässä luvussa kuvataan informointien, luovutuslupien ja kieltojen käytön vaikutus paikallisiin luovutuksiin. 1.1.2024 sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonsaantioikeuksiin sovelletaan asiakastietolain luvun 8 säännöksiä riippumatta tiedonsaantioikeuden toteuttamistavasta. Tästä johtuen asiakastietojen luovutus sosiaali- ja terveydenhuollossa edellyttää lähtökohtaisesti

asiakkaan antamaa luovutuslupaa, vaikka tiedonsaantioikeutta ei toteutettaisi Kanta-palvelujen välityksellä. Vastaavasti myös Kanta-palveluihin tallennetut kiellot tulee huomioida luovutuksissa riippumatta sen toteuttamistavasta. Asiakastietojen luovutus tulee toteuttaa ensisijaisesti Kanta-palvelujen välityksellä. Jos tämä ei ole mahdollista, voidaan se toteuttaa muulla tavoin. Lisäksi asiakastietojen luovuttamisessa on mahdollista käyttää EU tietosuojasetuksen mukaista suostumusta, mikäli palvelunantaja arvioi sen soveltuvan kyseisten tietojen luovuttamiseen.

1.1.2023 alkaen Uudenmaan maakunnassa hyvinvointialueen, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän välillä tietoja voidaan luovuttaa ilman erillistä luovutuslupaa kiellot huomioiden, mikäli potilasta on tästä informoitu. Tämän mahdollistaa Uudenmaan väliaikainen tiedonsaantioikeus (sote-voimaanpano 64 a §). Uudenmaan osalta tämä koskee Kannan kautta tehtäviä luovutuksia ja potilastietojärjestelmän paikallisessa tietokannassa rekisteristä toiseen tehtäviä luovutuksia ja myös vanhoja paperisia asiakirjoja.

Kaikista Kanta-palveluiden ulkopuolisista luovutuksista tulee tehdä luovutusilmoitus.

15.1 Terveysthuollon potilastietojen paikalliset luovutukset

Potilasasiakirjoja voidaan luovuttaa myös paikallisesta potilastietojärjestelmästä. Näitä luovutuksia ovat asiakkaalle itselleen, muille terveydenhuollon organisaatioille, viranomaisille (mm. AVI tai poliisi) tai muille tahoille (mm. vakuutusyhtiöt tai KELA) tulostettavat potilasasiakirjat.

Paikallisissa luovutuksissa kukin terveydenhuollon toimintayksikkö/rekisterinpitäjä saa luovuttaa vain omaan rekisteriinsä kuuluvia asiakirjoja. Paperikopioita luovutettaessa luovutukseen tarvitaan potilaan luovutuslupa tai terveydenhuollon ulkopuolelle luovutettaessa suostumus, pois lukien lakisääteiseen tiedonsaantioikeuteen- tai velvollisuuteen perustuvat viranomaisluovutukset. Paikallisten luovutusten periaatteista on tarkemmin kerrottu THL:n tiedonhallinta sosiaali- ja terveysalalla sivuilta löytyvästä [Potilastiedon arkiston toimintamallit](#) -dokumentista.

15.2 Sosiaalihuollon asiakastietojen paikalliset luovutukset

Sosiaalihuollon palvelunantaja voi luovuttaa asiakastietoja omasta henkilörekisteristään myös suoraan vastaanottajalle joko paperitulosteina tai teknisen rajapinnan kautta asiakastietojärjestelmästä. Lähtökohtaisesti asiakastietoja saa luovuttaa sosiaalihuollon ulkopuolelle vain asiakkaan nimenomaisella suostumuksella tai kun luovuttamisesta on lailla erikseen säädetty. Asiakastietojen luovuttamisesta ja tilanteista, joissa se on mahdollista ilman

asiakkaan suostumusta, säädetään asiakastietolain luvussa 8. Luovutus voi sisältää yhden tai useamman asiakasasiakirjan tai vain osan asiakirjaan sisältyvistä tiedoista.

Luovutuksesta on tehtävä joko sosiaalihuollon luovutusilmoitus tai asiakasasiakirjalain mukainen kertomusmerkintä ”merkintä tietojen luovuttamisesta”. Kun käytetään asiakasasiakirjalain mukaista kertomusmerkintää ja tietojen vastaanottaja on sosiaalihuollon palvelunantaja, vastaanottaja tekee tietojen saamisesta kertomusmerkinnän ”merkintä tietojen saamisesta”. Kertomusmerkintöjen lisäksi ei tehdä sosiaalihuollon luovutusilmoitusta. Jos asiakastietoja luovutetaan suoraan tietojärjestelmien välillä teknisen rajapinnan kautta, luovutuksista tulee ylläpitää luovutuslokiä asiakastietolain edellyttämällä tavalla. Luovutuslokin tiedot ilmoitetaan valtakunnalliseen lokirekisterien säilytyspalveluun sosiaalihuollon luovutusilmoituksella.

16 Alaikäisen tietojen luovuttaminen

Alaikäisen tietojen luovuttamisessa on erotettava tietojen luovuttaminen palvelunantajien välillä ja tietojen luovuttaminen huoltajalle. Huoltajalla on oikeus saada tietoa lasta koskevista asioista eri viranomaisilta ja huoltaja myös edustaa lasta tätä koskevassa asiassa. Alaikäisellä on kuitenkin hänen ikänsä ja kehitystasonsa huomioiden myös itsellään oikeuksia päättää tietojensa käytöstä. Näillä periaatteilla on vaikutusta sekä huoltajan että alaikäisen itsensä mahdollisuuksiin asioida sosiaali- ja terveydenhuollossa tai sähköisissä asiointipalveluissa. [Puolesta asiointin yleiskuvaus](#) antaa tietoa erityisesti sähköistä puolesta-asiointin toteutuksesta.

16.1 Alaikäisten tietojen luovuttaminen palvelunantajien välillä

Alaikäinen voi itse vastaanottaa Kanta-informoinnin, antaa luovutusluvan ja asettaa kieltoja, jos ammattihenkilö on arvioinut hänet kykeneväksi päättämään sosiaali- tai terveydenhuoltoa koskevien tietojensa käsittelystä. Alaikäisen edellytykset päättää tietojensa käsittelystä on arvioitava kokonaisuutena ottaen huomioon lapsen ikä ja kehitystaso. Merkittävää on, miten alaikäinen kykenee ymmärtämään tietojen luovuttamisen periaatteet ja tahdonilmaisujen vaikutukset tietojensa käyttöön.

Jos ammattihenkilö arvioi, että alaikäinen ei ole kykenevä päättämään tietojen käsittelystä, huoltaja tai muu laillinen edustaja voi vastaanottaa Kanta-infon, antaa luovutusluvan tai asettaa kieltoja alaikäisen puolesta.

16.2 Alaikäisen tietojen luovuttaminen huoltajille

Päätöskykyisellä alaikäisellä on mahdollisuus vaikuttaa sosiaali- ja terveydenhuollon tietojensa luovuttamiseen huoltajalle, mutta toimialojen välillä on hieman eroa toimintatavoissa.

Kun lapsi asioi terveydenhuollossa ja hän kykenee päättämään hoidostaan, hänellä on oikeus sallia tai kieltää terveydentilaansa ja hoitoansa koskevien tietojen antaminen huoltajalleen. Arvion alaikäisen kyvystä päättää hoidostaan tekee häntä hoitava terveydenhuollon ammattilainen. Lain voimaantulon myötä tietojärjestelmä voi tuottaa oletusarvoisen merkinnän alle 12-vuotiaalle, ettei lapsi ole kykenevä päättämään hoidostaan. Tästä huolimatta myös alle 12-vuotiaan lapsen päätöksentekokyky on aina arvioitava erikseen. Potilastietojärjestelmään kirjataan rakenteisesti tieto alaikäisen päätöskyvystä ja tietojen luovuttamisesta huoltajille. Kirjaus kohdistetaan tiettyyn käyntiin/ hoitojaksoon (palvelutapahtumaan) ja/tai reseptiin/ resepteihin, sillä päätöskykyä arvioidaan aina suhteessa kyseisenä ajankohtana hoidettavaan asiaan. Mikäli alaikäinen kieltää tietojen luovuttamisen huoltajalle, kyseisen käynnin ja/tai reseptin tietoja ei näytetä huoltajille OmaKannassa eikä niitä luovuteta huoltajille terveydenhuollossa tai apteekissa. Lisätietoa terveydenhuollon ja apteekkien toimintamallista voi lukea täältä: [Alaikäinen ja Kanta-palvelut - toimintamalli terveydenhuoltoon ja apteekkeille](#).

Sosiaalihuollon asiakastiedot alkavat näkyä OmaKannassa vaiheittain sitä mukaa, kun sosiaalihuollon palvelunantajat alkavat tallentaa Sosiaalihuollon asiakastiedon arkistoon rakenteisia asiakasasiakirjoja. Asiakastietojärjestelmän tulee oletusarvoisesti tuottaa alaikäistä koskeville asiakirjoille metatieto, joka kertoo, että asiakirja näytetään alaikäisen puolesta asioiville huoltajille OmaKannassa. Kun lapsi asioi sosiaalihuollossa, hän voi perustellusta syystä pyytää, että hänen asiakastietojaan ei näytetä huoltajalle. Ammattilainen arvioi alaikäisen kehitystason ja asian laadun perusteella, onko alaikäisen pyytämälle kiellolle painava syy. Jos kieltä on vastoin alaikäisen etua, ammattilainen voi evätä sen. Ammattilainen kirjaa perustelut kiellosta tai sen epäämisestä lapsen tietoihin. Tarvittaessa ammattihenkilö voi rajata tiedon näkymistä huoltajille myös silloin, kun lapsi ei sitä kiellä, jos se on välttämätöntä lapsen edun vuoksi. Tarkempaa tietoa sosiaalihuollon toimintatavoista löytyy [Kanta-palvelujen käsikirjasta sosiaalihuollon toimijoille, luvusta 5.4](#).